

בכלל תאנים, כלומר: ענבים כמו תאנים הם בכלל פירות "קייץ".

ומפרשינו: מאי טעמא דתנא קמא?

כי קסבר: תאנים מיקצצן בידא [נקצצים הם ביד] ולכן הם בכלל פירות "קייץ", אבל ענבים הא לא מיקצצן בידא אלא בסכין, ולכן אינם בכלל פירות "קייץ".

ואילו רבן שמעון בן גמליאל סבר: ענבים נמי הרי כי מירדון [כשיבשו עוקצי הענבים] מיקצצן בידא, ולכן אף הם בכלל פירות "קייץ".

שנינו במשנה: עד שיעבור הקיץ, עד שיקפילו המקצועות:

תנא בברייתא: עד שיקפילו רוב המקצועות. (13)

תנא בברייתא:

כיון שהוקפלו רוב המקצועות, (1) מותרות

מיוחדים לחתוך תאנים כשעושין מהם עיגולי דבילה, כלומר: כשיקפלו את סכיניהם ויפסיקו לקוץ. (12)

גמרא:

שנינו במשנה: עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכות:

תנא בברייתא לפרש את המשנה:

"כלכלה" שאמרו במשנתנו היינו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים, כי "קייץ" משמע פירות "הנקצצים" ביד, ואילו ענבים "נחתכים" בסכין ואינם "נקצצים".

תניא:

הנודר מפירות ה"קייץ" כלומר: פירות הנקצצים, אין אסור אלא בתאנים, כדמפרש הגמרא טעמא ואזיל.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף ענבים

מקצועותיו.

1. מסתבר, שאף לדעת הרא"ם שהובא בהערה לעיל, המפרש לענין נדר מה שאמרו "הוקפלו רוב המקצועות", דהיינו לומר שאפילו אם הנודר לא קיפל מקצועותיו כבר חשוב שעבר הקיץ, מכל מקום לענין גזל לא נאמר כן. ואם ידוע שלא קיפל בעל השדה את מקצועותיו יהיה אסור משום גזל. אלא שלפי פירושו תהיה הכוונה שאם ידוע ש"הוקפלו רוב המקצועות" שבעיר ובא ללקוט משדה שאינו יודע אם קיפל בעל הפירות את מקצועותיו, יכול ללקוט מן השדה, כי מסתמא אף הוא קיפל מקצועותיו.

ואילו לדעת הרנב"י [בהערה לעיל] יהיה הפירוש, שמתחלה צריך לידע שקיפל בעל הבית

12. והמאירי פירש "שכבר נתיבשו התאנים והכניסום וקפלו המחצלות שנתבשו עליהם, ו"מקצועות" פירושו "מחצלות", וכן פירשו הרמב"ם הרע"ב והרא"ש.

13. ב"שיטה מקובצת" הביא בשם הרנב"י: פירוש, אף על פי שהנודר קיפל מקצועות שלו, אינו מותר עדיין עד שרוב בני העיר יקפלו מקצועותיהן; ומלשון בעל ה"שיטה מקובצת" משמע קצת, שהרא"ם שכתב: "עד שיתקפלו רוב המקצועות, אף על פי שלא הוקפלו כולן" חולק, והיינו שלדעת הרנב"י צריך שני תנאים: שיקפל הנודר, ושיקפלו רוב בני העיר, ואילו לדעת הרא"ם די במה שקיפלו רוב בני העיר את מקצועותיהם ואפילו אם הנודר עצמו לא קיפל

— הפירות הנשארות בשדה ועל האילנות
— משום גזל, כי בעל הפירות אינו לוקחם
לעצמו, אלא מפקירם.

ופטורות מן המעשר שהרי הפקר הם.

מעשה ברבי ורבי יוסי ברבי יהודה,
דאיקלעו להווא אתרא [נקלעו למקום כל
שהוא] בזמן שהוקפלו רוב המקצועות.

רבי הוה קא אכיל [רבי אכל] מן הפירות
שנותרו.

ואילו רבי יוסי ברבי יהודה לא אכיל.

אתא מרהון [הגיע בעל הפירות] אמר לחו:
אמאי לא אכלי רבנן [מדוע אינכם
אוכלים]?! והרי עתה עידן שהוקפלו רוב
המקצועות, הוא, ומותרים הם.

ואף על פי כן לא אכיל רבי יוסי ברבי יהודה.
כי קסבר רבי יוסי ברבי יהודה שרק משום
סניות מילתא, הוא דקאמר הדין גברא [מפני
רוע לב הוא שאמר אותו אדם].

כלומר, לא היתה כוונתו לומר שאכן
מותרים הפירות, אלא בדרך זלזול היה
אומר, וכאילו אמר: הרי אתם התרתם
לעצמכם כשהוקפלו רוב המקצועות.

רבי חמא בר רבי חנינא איקלע להווא

אתרא [נקלע למקום מסויים] בזמן
ש"הוקפלו רוב המקצועות".

הוה קאכיל, יהיב לשמיעה לא אכיל [רבי
חמא אכל, וכשנתן לשמשו לא רצה השמש
לאכול].⁽²⁾

אמר ליה רבי חמא בר חנינא לשמשו:
אכול! כי כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי
יוסי משום אביו: אם כבר הוקפלו רוב
המקצועות — הרי הפירות מותרות משום
גזל, ופטורות מן המעשר.

רבי טרפון אשכחיה הווא גברא בזמן
שהוקפלו המקצועות דקאכיל [מצאו אדם
לרבי טרפון שהיה אוכל מהפירות בזמן
שהוקפלו המקצועות], כעס עליו בעל
הפירות אחתיה בשקא, ושקליה, ואמטיה
למשדיה בנהרא [הכניסו בתוך שק, והביאו
אל הנהר, כדי לזורקו בו].⁽³⁾

אמר, קרא רבי טרפון מתוך השק: אוי לו
לטרפון, שאדם זה הורגו!

שמע הווא גברא שרבי טרפון הוא, שבקיה,
וערק [שמע כן אותו אדם, עזב את רבי
טרפון לנפשו, וברח].

אמר רבי אבהו משום רבי חנניה בן
גמליאל:

שרבו אכל.

3. במסכת כלה פרק א משמע שמעשה זה היה
בשדהו של רבי טרפון עצמו, אלא שהיה לו
אריס הנוטל למחצה ולשליש ולרביע, והוא זה
שתפסו לרבי טרפון.

את מקצועותיו [וכמו בנדר]. אלא שבזה לא די
עד שלא קיפלו רוב בני העיר את מקצועותיהם,
כי אינו מחליט בדעתו להפסיק לקון עד שיעשו
כן רוב בני העיר.

2. הגאון רבי אלעזר משה זצ"ל בהגותו נתן
טעם למה השמש לא היה רוצה לאכול, אף

כל ימיו של אותו צדיק [רבי טרפון] היה מצטער על דבר זה שעשה, כי אמר: אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה! שהרי לא הניחו אותו אדם אלא לכבוד תורתו.⁽⁴⁾

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם.

ודבר זה אנו לומדים בקל וחומר:

ומה בלשצר⁽⁵⁾ שנשתמש לשתיית יין בכלי קודש — שהוצאו מבית המקדש שבירושלים על ידי נבוכדנצר אביו — שכבר נעשו כלי חול, שהרי נאמר בנבואת יחזקאל על החורבן: "והסבותי פני מהם וחללו את צפוני [[מקום הצפון שלי, זה ההיכל וקודש הקדשים], ובאו בה פריצים וחללוה", כיון שפרצום [שנהגו בהם מנהג פריצות], נעשו חול —

ובכל זאת נעקר מן העולם, דכתיב: (6) "בה בליליא קטיל בלשצר" [באותו לילה נהרג בלשצר] —

המשתמש בכתרה של תורה, שאינו מתחלל, אלא הוא קיים לעולם ועד, על אחת כמה וכמה שיעקר מן העולם.

ומקשינן: ורבי טרפון, כיון דכי אכיל, "הוקפלו רוב המקצועות" הוה [היות ובשעה שאכל כבר הוקפלו רוב המקצועות], ודרך בני אדם להפקיר את פירותיהם, אם כן, אמאי צעריה⁽⁷⁾ ההוא גברא [למה ציער אותו בעל הפירות]?!⁽⁸⁾

ומשנינן: משום דההוא גברא הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא [לאותו אדם היו גונבים ענבים כל השנה]. וכיון דאשכחיה לרבי טרפון [ומאחר שמצא את רבי טרפון אוכל

פשר הכתב שעל הקיר.

7. המהרש"א דקדק מלשון "צעריה" שלא היה בדעתו של אותו אדם להורגו אלא להפחידו, אבל רבי טרפון היה סבור שלהורגו הוא בא; ובוה יישב מה שהוקשה לו איך רצה אותו אדם, שיהודי היה, להורגו על גניבה, וראה עוד ב"עיון יעקב".

8. בפשוטו הביאור הוא, כי מאחר שטעם הדין הוא משום ששיערו חז"ל שבני האדם מפקירים את פירותיהם בשלב זה, אם כן מה היה איכפת לו שיקח מהם רבי טרפון, והרי הפקירם.

אבל הרא"ש פירש: "דמסתמא כל בעלי נכסים בקיאים בדין זה", והיינו, כי מאחר שידע דין זה, אפילו אם תמצי לומר שהוא עצמו לא הפקירם, מכל מקום לא היה לו לצער את מי שעושה על פי דין.

4. פירוש, היות והיה יכול להציל את עצמו באופנים אחרים והשתמש בכתרה של תורה על כן היה מצטער, וכמבואר בהמשך הענין.

5. דניאל ה ב: בלשצר אמר בשתותו יין, להביא את כלי הכסף והזהב שהוציא אביו מבית המקדש שבירושלם, וישתו בהם המלך ושריו, נשותיו ופילגשותיו.

ואכן הביאו כלי זהב שהוצאו מבית המקדש שבירושלם, ושתו בהם המלך ושריו נשותיו ופילגשותיו.

באותה שעה יצאו אצבעות יד אדם, וכתבו על טיח הכותל של היכל המלך כנגד המנורה: מנא מנא תקל ופרסין.

והמלך היה רואה את פס היד בשעת כתיבתה.

6. באותו פרק בדניאל, אחר שפתר דניאל את

היה לו לרבי טרפון לשלם לו את אותו המעט שאכל.

וכיון שהיתה לו אפשרות להנצל בדרך אחרת מאשר להשתמש בכבודה של תורה, לכן היה מצטער.

אבל אם משום גניבת ענבים של כל השנה היה בא להורגו, לא היתה לרבי טרפון אפשרות אחרת להנצל ממנו! וכי היה עליו לשלם כסף שאינו מחוייב בו? (10)

ומשנינן: **משום דרבי טרפון עשיר גדול הוא, והוה ליה לפייכו לאותו אדם בדמים, ואפילו שאינו מחוייב בהם, ולא להשתמש בכתרה של תורה.** (11)

מענינו], **סבר** אותו אדם שרבי טרפון היינו **דגנבן** [הוא האיש שהיה גונב אותן כל השנה].

ומקשינן עלה: **אי הכי** — שעל גניבת כל השנה היה מקפיד בעל ולא על הפעם הזו — **אמאי ציער נפשיה** [למה ציער את עצמו] רבי טרפון על שאמר מה שאמר!?

כי הניחא אם קפידתו של אותו אדם לא היתה אלא על הפעם הזו, לכן ציער את עצמו רבי טרפון, על שלא אמר לו לאותו אדם, שכאשר הוקפלו רוב המקצועות הפירות הם הפקר. (9)

ואפילו אם לא היה שומע לו אותו אדם,

11. א. כתב הר"ן: ומסקינן דאין הכי נמי, כיון דעשיר גדול הוא. מיהו דוקא כי האי גוונא הוא דאסור, משום דהוא גברא עדיין היה חושדו, ולכבוד תורתו הוא שהניחו. אבל ודאי לפטור עצמו בכבוד תורה במה שאינו חייב בו, שרי. כדאמרינן לקמן: שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא כרגא, מס. כלומר, מותר לומר על עצמו שהוא תלמיד חכם ופטור הוא מתשלום מס, שאין תלמידי חכמים חייבים במס.

ומותר לו גם לומר, שרו לי תיגראי ברישא [דונו את דיני תחילה], שכיוצא בדברים הללו זיכתה תורה לתלמידי חכמים, כשם שזיכתה לכהנים וללוויים תרומות ומעשרות.

ביאור הדברים: אף להיפטר ממה שאינו מחוייב בו על פי הדין, יש חילוק באיזה אופן הוא נפטר כשאומר שהוא צורבא מרבנן.

אם אומר לו "צורבא מרבנן אני" ומתוך כך מבין מי שבא ליטול ממנו מומן שאינו חייב, וכגון בכרגא, שהגובה יודע שתלמידי חכמים

אבל מהר"ן שכתב אחר כך, שהיה לו לרבי טרפון להודיע לו שהוקפלו רוב המקצועות הוא, משמע שבעל הפירות לא ידע את הדין, ובהכרח לפרש לפי הר"ן כפירושו הראשון.

9. נתבאר על פי הר"ן.

10. ואם תאמר: ממה נפשך, אם אין צריך לשלם ממון שאינו חייב בדין, אם כן אפילו תשלום מועט לא היה לו לשלם, ואמאי ניחא לגמרא יותר אם נאמר שבא להורגו על מעשה זה של לקיחת הפירות!?

יש לומר, כי מאחר שראה רבי טרפון שאדם זה מקפיד, בהכרח הוא שלא הפקירם, ואם כן מן הדין צריך להחזיר לו.

אבל בפירוש הר"ף על "עין יעקב", כתב, שפירוש הר"ן דחוק, כי היכי סלקא דעתך לחלק בין דמים מועטים לדמים מרובים? דאי סלקא דעתין שציער עצמו על שלא שילם לו, גם בדמים מרובים של ענבי כולה שתא היה לו לשלם. ראה עוד שם.

תניא: (12)

כתוב: "לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו".

מלמד הכתוב, שלא יאמר אדם:

אקרא תורה שבכתב, כדי שיקראוני חכם.

אשנה משניות, שהן תורה שבעל פה, כדי שיקראוני רבי.

אשנן גמרא, (13) כדי שאהיה זקן ויושב בישיבה.

אלא למוד תורה מאהבה, (14) וסוף הכבוד לבא.

וכמו שנאמר בספר משלי [פרק ז]:

"בני, שמור אמרי, ומצוותי תצפן אתך.

שמר מצוותי, וחייה. ותורת, כאישון עיניך.

קשרם על אצבעותיך, כתבם על לוח לבך".

כלומר: לא תכוין את לימוד התורה וקיום המצוות להנאתך, אלא כדי שיהיו שגורין בפיהך.

פטורים מן המס.

וכן אילו היה בעל הפירות מניחו לרבי טרפון מתוך שמבין הוא שהוא אינו הגנב, אז באמת מותר להודיע שהוא צורבא מרבנן.

אבל במעשה זה של רבי טרפון, לא הועיל לרבי טרפון מה שהודיע לבעל הפירות שהוא רבי טרפון, כי עדיין היה חושדו שהוא הגנב, אלא שלא היה רוצה לפגוע בכבוד התורה, ובכי האי גוונא חשוב הוא משתמש בכתרה של תורה, ואם עשיר גדול הוא צריך הוא להמנע מכך.

ב. רבי עקיבא איגר ציין לבבא קמא נט ב ולמהרש"א בחידושי אגדות שם, במעשה דאליעזר זעירא שהיה לובש מנעלים שחורים, כמנהג האבלים. ומצא אותו איש מאנשי ריש גלותא, ושאלוהו לפרש מעשהו, וענה להם שהוא מתאבל על ירושלים. אמרו לו: וכי חשוב אתה להתאבל על ירושלים?! והיו סבורים שיוהרא היא, וחבשוהו בבית הסוהר.

ואמר להם אליעזר זעירא: "גברא רבא אנא". והקשה המהרש"א בחידושי אגדות: איך נשתמש בכתרה של תורה להציל את עצמו? והרי רבי טרפון היה מצטער כל ימיו על שהציל את עצמו בכתרה של תורה?! וראה שם שני תירוצים במהרש"א.

ובפשוטו, לפי מה שכתב הר"ן המובא בסעיף א אין כאן קושיא, כי מאחר שהודיעם שגברא רבא הוא אם כן חשוב הוא להתאבל על ירושלים, ועל כן מניחים אותו ולא משום כבוד תורתו, ובכי האי גוונא מותר לדעת הר"ן.

12. ראה על ברייתא זו אריכות גדולה ב"קרבן אורה".

13. נתבאר על פי ה"קרבן אורה", ו"גמרא" היינו: "דרכי הסברה הישרה והחידוד האמיתי", [וראה רש"י ברכות ה א ד"ה זה גמרא "סברת טעמי המשניות"].

והמאירי פירש: "אקרא הגירסא שיקראוני חכם, אשנה ר"ל בפירושי וחידושי שיקראוני רבי, אשנן ר"ל ללמד לתלמידים"; והב"ח הגיה: "אשנה כדי שאהיה זקן ויושב בישיבה".

14. כעין מה שדרשו כאן "לאהבה את ה' אלהיך" על לימוד התורה, מצינו במדרש תנחומא פרשת נח [אות ג], וכך איתא שם: "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר רב דימי בר חמא: אמר להם הקב"ה לישראל: אם מקבלים אתם את התורה, מוטב, ואם לאו שם תהא

“עין חיים היא למחזיקים בה. ותומכיה – מאושר”.

ממה שנאמר “דרכיה דרכי נעם”, ונאמר “ותומכיה מאושר”, למדנו שסוף הכבוד לבוא.

רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר:

עשה דברים, את מצוות ה' לשם פעלם, לשם הקב"ה שפעלם, וצוה עליהם. ודבר בהם, למוד אותם – לשמם. שיהא כל דבורך ומשאך בדברי תורה לשם התורה, כגון לידע ולהבין, ולהוסיף לקח ופפול, ולא כדי לקנטר ולהתגאות.

אל תעשם לדברי תורה עטרה להתגדל בהם, שלא תלמד כדי להתעשר ולהתגדל.

ואומר: “נצור בני מצות אביך ואל תטוש תורת אמך. קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך”.⁽¹⁵⁾

וסוף הכבוד לבוא, שהרי הוא אומר:

“אשרי אדם מצא חכמה, ואדם יפיק תבונה.

כי טוב סחרה מסחר כסף, ומחרוץ תבואתה.

יקרה היא מפנינים, וכל חפצין לא ישוו בה.

אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד.

דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום”.

ואומר [בפסוק סמוך]:

וזה הוא שאמרו “שלא יאמר אדם אשנה כדי שיקראוני רבי; אשנן כדי שאהיה זקן ויושב בישיבה”, ו”לשמוע בקולו”, אולי יהיה הכוונה לתורה שבכתב, ועל זה אמרו: “אקרא שיקראוני חכם”; וענין “לדבקה בו” ראה ב”קין אורה”.

15. על פי גירסת הר”ן כפי שכתב הרש”ש; והוסיף הרש”ש שממקרא זה יש ללמוד שסוף הכבוד לבא, כי המשך הפסוקים הוא: “בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך”.

ויש לפרש הפסוק שהוא עולה על תורה שבעל פה ותורה שבכתב, והוא מה שאמר “נצור בני מצות אביך”, שתורה שבעל פה נקראת “מצוה” כמבואר בברכות ה א, “ואל תטוש תורת אמך” היא תורה שבכתב; וזה הוא שאמר: קשרם על “לבך” הוא תורה שבעל פה שהיא תלויה בלב, וכמו שהובא לעיל בהערה ממדרש תנחומא, “וענדם על גרגרותיך” היא תורה

קבורתכם.

ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, והלא משעה שאמר להן “מקבלין אתם את התורה?”, ענו כולם ואמרו “נעשה ונשמע”, מפני שאין בה [בתורה שבכתב] יגיעה וצער והיא מעט.

אלא אמר להן על התורה שבעל פה, שיש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות, והיא עזה כמות, וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב את הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאדו. שנאמר: “ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך”.

ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד, ראה מה כתיב אחריו: “והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך”, ואיזה זה תלמוד שהוא על הלב וכו'.

ולפי זה יהיה “לאהבה את ה' אלהיך” על התורה שבעל פה [שהיא כוללת משנה וגמרא],

אדע, ובאתי להגיד לאחאב, ולא ימצאך, והרגני.

ועבדך ירא את ה' מנעורי."

ואפשר, שלא היה אליהו מכיר בו. (18)

ומקשינן על רבא: **אלא קשיא דרבי טרפון**, מדועהיה מצטער על שהודיע לאותו אדם שרבי טרפון הוא, והרי אותו אדם לא היה מכיר בו! (19)

ומשנינן: **משום דרבי טרפון עשיר גדול הוא**, וחוה ליה לפייסיה בדמים.

היה לו לפייסו בדמים, ולא להשתמש בכבוד התורה.

רבא רמי [הקשה סתירת הפסוקים זה על זה]:

כתיב: "ועבדך ירא את ה' מנעורי", הרי שמותר להודיע את עצמו.

ומאידיך **כתיב: "יהללך זר, ולא פיך"!**

ואל תעשם קורדום, להיות עורר בו. שלא תלמד כדי שיהיה הלימוד כלי מלאכתך להתפרנס בו. (16)

וקל וחומר: ומה בלשצר, שלא נשתמש אלא בכלי קודש שנעשו כלי חול, נעקר מן העולם

המשתמש בכתרה של תורה, על אחת כמה וכמה.

אמר רבא: שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ביה.

מותר לאדם ליידע את עצמו בפני אנשים שתלמיד חכם הוא, במקום שאין מכירים אותו. (17)

שנאמר: "ויהי עובדיהו [אשר על בית אחאב] בדרך, והנה אליהו לקראתו. וכירהו, ויפול על פניו, ויאמר: האתה זה אדוני אליהו? ויאמר לו: אני. לך אמור לאדוניך, הנה אליהו! ויאמר, מה חטאתי כי אתה נותן את עבדך ביד אחאב להמיתני. והיה, אני אלך מאתך, ורוח ה' ישאך אל אשר לא

שיענשו, ואולם ב"קין אורה" כתב, שהר"ן בהכרח אינו סובר כן, ראה דבריו בד"ה והרא"ש.

18. המאירי הוסיף כאן: "וכתוב אחריו: הלוא הוגד לאדוני את אשר עשיתי בהרוג איזבל את נביאי ה' ואחביא מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים, הנה שהודיע לאליהו מה שלא היה יודע.

19. ב"קין אורה" הקשה מכאן על דברי הר"ן [הובאו בהערה 10 לעיל], שרבי טרפון שאני שהיה חושדו אותו אדם אף על פי שרבי טרפון

שבכתב; וראה בפירושו רש"י על התורה בפרשת נצבים על הפסוקים "כי המצוה הזאת וגו' בפיך ובלבבך לעשותו".

16. נתבאר על פי הרא"ש; ורש"י באבות [ד ה] פירש: להתגדל בהם, שלא תלמוד על מנת ליטול עטרה שיקראו אותך רב ותתגדל בה; ואל תעשם קורדום לחפור בה, שאדם עושה בו מלאכה, וכן לא תלמוד אותה על מנת שאם תצטרך לבריות שתלמד אותה בשכר אלא על מנת ללמד בחנם.

17. כתב הרא"ש: כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו

ומשנינן: **הא**, הכתוב "יהללך זר ולא פיך", אמור **באתרא דידעי ליה**. במקום שמכירים אותו.

הא, הכתוב "ועבדך ירא את ה' מנעורי" – **באתרא דלא ידעי ליה**, במקום שאין מכירים אותו. (20)

אמר רבא: שרי ליה לצורבא מרבנן למומר, מותר לתלמיד חכם לומר לבית הדין:

צורבא מרבנן אנא! ועל כן, שרו לי תיגראי ברישא [תלמיד חכם אני, והתירו את התגר שלי תחילה].

כלומר, דונו את דיני קודם לשאר בני אדם. (21)

דכתיב: "ובני דוד כהנים היו".

וכי בני דוד כהנים היו? אלא מלמד

הכתוב שבני דוד היו חכמים, ולכן דינם הוא ככהנים:

מה כהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש.

ומפרשינן: **וכהן**, **מנא** לן שהוא נוטל בראש?

דכתיב לענין כיבוד הכהנים "וקדשתו, כי את לחם אלהיך הוא מקריב".

ותנא דבי רבי ישמעאל: "וקדשתו" – יש לך לקדש את הכהן ולהקדימו לכל דבר שבקדושה, לכל דבר שייראה גדול ומקודש. (22)

דהיינו:

לפתוח ראשון, בקריאת התורה. (1)

ולברך ראשון, ברכת המזון. (2)

ל"וקדשתו" האמור לגבי כהנים, לא משמע שהוא משום ביטול תורה.

והמפרש פירש "בשביל כבוד תורתו".

והמהרש"א הקשה על הרא"ש וסייע למפרש ממה שמצינו בפרק ב' דכתובות לרב נחמן שהקדים את דין קרובו של רב ענן לדין של יתומים, וזה הרי ודאי אינו אלא משום כבוד התורה; וראה מה שכתב שם ליישב.

22. רא"ש.

1. נתבאר על פי הר"ן וכן פירש ה"נמוקי יוסף". והרא"ש פירש: להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה. ורש"י בגיטין נט ב פירש כדברי שניהם.

2. נתבאר על פי הר"ן, והכונה היא לברכת הזימון. וכן פירש רש"י בגיטין נט ב. והרא"ש

הוא, ונמצא משתמש בכתרה של תורה, ודעתו נוטה שהר"ן לא גריס הקושיא והתירוץ האלו, וכמו שהוכיח מן הרא"ש שאינו גורס קושיא ותירוץ אלו. ראה שם בד"ה אי ובד"ה והרא"ש.

20. כתב המהרש"א, ששלמה המלך לא סתם דבריו, אלא הכל מפורש בפסוק: "יהללך זר" כשיש זר שידיעך, "ולא", וכשלא ידעך אז יהללך "פיך".

21. כתב הרא"ש: "פסקו לי דיני, כדי שלא אתבטל מלמודי".

ואולם מדברי הר"ן לעיל סוף ד"ה שנשתמשתי שכתב על זה "שכיוצא בדברים האלו זכתה תורה לתלמידי חכמים כשם שזכתה לכהנים תרומות ומעשרות", ומשמע שאינו משום ביטול תורה.

ומיהו גם מהגמרא שמדמה את זה